

Melis Abakirov

(1940)

Abakirov Melis 15 Mart 1940 yılında Çüy ilçesindeki Burana köyünde doğdu.

1963 yılında Kırgız Devlet Üniversitesinin filoloji fakültesinden mezun oldu. 1965 yılından itibaren basın yayın işlerinde çalıştı. Şu anda Kırgız Cumhuriyetinin Millî Yazarlar Birliğinin genel sekreteridir.

Melis Abakirov "Çaştık Rapsodiyası", (Gençlik rapsodisi) "Çoñ Enemdin Comogu", (Büyük Annemin Masalı), "Almaluu bak" (Elmalı Bahçe), "Alçaluu Tör" (Vişneli Mera), "Kököykesti" adlı hikâye, uzun öykü ve

romanların müellifidir. Onun "Skazki Moey Babuşki", "Rapsodiya Molodosti", "Verblyud i Mış", "Azart" adlı kitapları Rus dilinde, "Çoñ Enemdin Comogu" kitabı Türkmen dilinde, hikâyeleri Kazak, Özbek, Ukrayna dillerinde kitap olarak neşredilmiştir. M. Abakirov tercüman olarak da tanınmıştır, Rus klasiği L.N. Tolstoy'un, İspanyol şairi H.R. Himenes'in, Rus yazarı O. Şestinski'nin, Macar yazarı G. Arpad'ın eserlerini Kırgız okurlarına sunmuştur.

Ulamış / Menkibe

N A R B A Ş

(Üzündü / Parça)

- Corgo sözdüü comokton coburap dalay-dalay kep aytım, taalim bolsun saga dep, tamsildetip köp aytım. Alardı anday taştaylı, emi neberem, ulamıştan baştaylı.

- Ulamış degen emne? Aytıp berseñ, çoñ ene?

- Ulamaluu karıdan, ukkan sözdör - ulamış. Birok tütü alardı bolgondugu anık iş, - dep baştayt mayegin çoñ ene kulak turgön neberege.

- Bul ulamış Narbaş attuu külük tuuraluu. Munu mağa, senin çoñ eneñe, tañdayında söölü bar, oozunda şirin kebi bar, aytkanının ebi bar tayakem Abılay özü aytıp bergen. Al kişi kuş karmagan münüşkör, at taptagan sayapker. Karılıkka tayap kalganı menen azır dele alduuküçtüü, tirüü. Saga okşogon comokko toybos kumkulaktardın tabılbas kutu. Ayıldagı karılardan baştap, kabırgası kata elek madıra baştardan öydö, biri "Abikelep", biri "abakelep" dağı birleri "çoñ atalap" canına çoğulganı çoğulgan.

Oşol Abılay tayakemdin aytkan Narbaş cönündögü ulamışın emi men saga ataylap aytayın, ayabay kulak türüp ugup al. Antkeni anın eñ çoñ sırı bar.

- İlgeri elibiz köçmөndüü turmuştu başınan keçirip cürgön kezinde "at adamdın kanadı" dep bekerinen ayılçu emes. Manastın Akkulası, Töştüktün Çalkuyruğu, Semeteydin Taybuurulu, Kurmanbektin Teltorusu, Şırdakbektin Bozcorgosu cönündө el içinde ne bir sonun comoktor, legendalar bar. Alar go comokto aytilganday: "Carımı calgan, carımı çın, canında bolgon kişi çok. Altı ay cürsө arıbas, altmış asıy bolguça, azuusu tüşüp karıbas, kuusañ coonu kutkarbas, kaçsañ catka cetkirbes" duldular.

Al emi Narbaş bolso, ulama Abılay tayakem öz közü menen körgön, körmök tügül anın okuyalarına aralaşıp cürgön, keçeki ele Ürkündün ubagında bolgon.

- Ürkün degen emne, çoñ ene?

- Cat düşmandın ayınan öz cerinen kuulsa Ürkün deşken ilgerten. Keçeeke Ürkün deşkeni Uluu Oktyabr' tañ aldında öz cerinen sürülüp Kıtayga kaçıp barganın,

- Özlü sözlü masaldan dırlanıp çok-çok şey anlattım, talim olsun sana diye, uydurarak çok anlattım. Onları öyle bırakalım, şimdi torunum, menkibeden başlayalım.

- Menkibe demek nedir? Anlatsan a Büyük anne?

- Ulemalı ihtiyardan, duyan sözlerdir menkibe. Ancak esas onların yaşanmış olduğu kesin iş, - diyerek başlar öyküsüne büyük anne kulak veren toruna.

- Bu menkibe Narbaş adlı yürük at hakkındadır. Bunu bana, senin büyük annene, dilinden bal damlayan, ağzında tatlı sözü var, söyledikleri mantıklı olan dayım Abılay kendisi anlatmıştı. O kişi kuş bakan doğancı başı, at eğiten at hocasıdır. Yaşlılığa aldırmasına rağmen şu anda bile güçlü-kuvvetli, hayattadır. Senin gibi masala doymayan hafızların bulunmaz nimetidir. Köydeki ihtiyarlardan itibaren daha kemikleri pekleşmemiş çoluk-çocuklar dahi, kimisi "Abike'leyip", kimisi de "amcacığım" deyip, daha birileri ise "büyük baba" deyip her zaman yanına toplanırlar.

İşte o Abılay dayımın anlattığı Narbaş hakkındaki menkibeyi şimdi ben sana özellikle anlatayım, iyice dikkat edip dinle. Çünkü onda büyük sır var.

- Eski zamanlarda halkımız göçebe hayat geçirdikleri anlarda "at insanın kanadı" diye boşuna söylememişler. Manas'ın Akkula'sı, Töştük'ün Çalkuyruk'u, Semetey'in Taybuurul'u, Kurmanbek'in Teltoru'su, Şırdakbek'in Bozcorgo'su hakkında halk arasında ne bir güzel masallar, efsaneler var. Onlar; peki, masalda anlatılmış gibi: "Yarısı yalan, yarısı gerçek, yanında olan kişi yok. Altı ay gezerse yorulmaz, altmış asıy yaşına gelende dek, azı dişi düşüp yaşlanmaz, kovalarsan düşmanı kurtarmaz, kaçarsan yad eline düşürmez" küheylanlardır.

Narbaş ise, ulema Abılay dayımın kendi gözleriyle gördüğü, görmek bir yana onun olaylarına şahit olup içinde olan, daha dünkü Ürkün zamanında yaşanmıştır.

- Ürkün nedir, büyük anne?

- Yabancı düşman yüzünden kendi vatanından kovulursa Ürkün demişlerdir eskiden beri. Dünkü Ürkün dediklerini ise Büyük Ekim şafağı öncesi kendi toprağın-

kiyle azapka kalganın ali estep cürüşkön kariyalar aytıшат.

- Emnege ürkkön, çoñ ene?

- Kedey-kembagal kırgızdar koş kabat ezüügö çıdabay padişa ökmötünö karşı uluttuk boştonduk kötörülüşünö çığışkan. Birok, kural-caragı eñ ele naçar bolup, mıktı kuraldangan padişanın soldattarına turuştuk bere albay öz cerinen argasızdan sürülüp ürkkön. Bul degen eñ ele çoñ tarih. Anı aytıp da tügötö albaysıñ. Azırkı ayılçu ulamışta al cönündö azdır-köptür aytilat, okuyaga caraşa bolgondoru kamtilat. Al emi Ürkündün keñiri bayanın kiyin özüñ çoñoygondo tarihtan okup taasın bilesiñ. Azırınça biz aga ança alakısabay, Narbaş bayanın baştaylı.

Oşentip bul okuya, Narbaş bayanı - Ürkündün aldında, on cıl çamasında murda baştalıptır. Cumsalda baylarga cılkıçı bolup cürgön Bekbolot degen kedeydin calgız beesi kulundaptır. Cılkı çetinde öskön, cılkının sırnın da, sının da cakşı bilgen Bekbolot calgız beesinin kulunun köröörü menen kımındaptır. Buyursa uşu kerekke carayt deyt içinde. Antkeni "aygır bolor kulundun caak eti çoñ bolot, koçkor bolor kozunun mañday cagı döñ bolot", - degendey eken al kulun. "Külüktün çışaanı - köz menen mañday", - dep sayapkerler beker aytpayt.

Calgız beesi ekenine karabay, üy-bülösü kımızdan kayıl bolso da meyli dep, saadırtpay kulunu menen boş koyo beriptir. Sebep degende sütkö een erkinçe toygon kulundun söök-başı çoñ bolup ösörün al cakşı bilçü. Tay çağında enesin eemp cürüptür. Al kezde kıl kuyruktardı tay kezinen ele üyrötüp, çaş baldar minip cürçü deşet. Birok Bekbolot dagı sööktönö tüşün dep nokto katpaptır.

Oşentip, kiyin aytıluu Narbaş atka kongon külük kunan kezinde moynuna ukuruk salınıp, çalma ırgıtılıp, birinci colu cügön salınıp, üyrötülgön eken. Kozu-ulak, tay-torpok kaytargan çaş baldardın öz ara tay çabış, kunan çabıştarında şaybırtangan cürüşü bar, çapsa oozu katuu bul kunandın tizginin tarta albay neçen çaş çabandester karuuların karıştıışıptır.

Cay-küz boyu ulooğ minilip, anan baldardın ayıl-ayıl bolup çaşırurun kunan çabıltarına köbüröök katışıp, cazdan arık çıktı deyt. Antse da bıştı bolgondon baştap, oşol küzdö, kışta çoñ attarga koşup, çaptırıptır Bekbolot. Oşondo ele beştin soñu, törttün soñu bolup cürüptür.

Bekbolot Narbaş külük çıgaarına közü cetip, baydın cılkısın bakpaymın dep ötkörüp berip, erteli-keç oşol calgız bıştısnı taptap, baş-otu menen alek bolup kaldı. Çoñ sayapker degenderdi izdep barıp, külük taptounun kep-keñeşterin aldı.

Çapkılöp cönü cok köp kıynabay, demi basılğança kañtarat. "Eñiş - at kolun soyot, örüü - at belin soyot" degen sayapkerlerdin keñşinen kiyin tüzöñ cerlerde az-azdap tizgin koyo berip, soyolontup çaap körçü. Caz aldında köbük karga koyot. Köbük kar aralaş betege çalgan attın içi tazalanarın ukkan. Cayında özöndün irafına koyo beret. Al külüktün içi-sırtın oñoorun bilet. Küzgö çeyin semirtpey bir kalıpta karmayt. Eger saal semirip

dan sürülüp, Çine kaçıp vardıklarını, birçok azaba uğradıklarını hâlâ hatırlayan ihtiyarlar anlatırlar.

- Neden ürkmüşler, büyük anne?

- Fakir-fukara Kırgızlar çift hükümetin baskısına dayanamayıp, padişah hükümetine karşı millî özgürlük savaşına çıkmışlar. Ancak, silah teçhizatları çok zayıf olup, iyi donanmış padişahın askerlerine karşı direnemeyip, çaresizce kendi topraklarından kovulup ürkmüşlerdir. Bu çok büyük bir tarihtir. Onu anlatıp bitiremezsin. Şimdiki anlatacağım menkıbede o olaydan az çok anlatılır; hikâyeyle ilgilileri kapsar. Ürkünün ayrıntılı hikâyesini ise kendin büyüdüğün zaman tarih kitaplarından okuyup öğrenirsin. Şimdilik biz ona dikkatimizi bölmeden, Narbaş öyküsünü başlayalım.

Böylece bu olay, Narbaş öyküsü - Ürkün öncesi, on yıl kadar önce başlamış. Cumsal'da zengin beylere at çobanı olarak çalışan Bekbolot adlı fakirin biricik kısırağı kulunlamış. Yılıyla beraber büyüyen, yılının sırnını da, özelliğini de iyi bilen Bekbolot biricik kısırağının kulunu görür görmez içinden sevinmiş. İnşallah şu bizim gereğimize yarar dermiş içinden. Çünkü "aygır olacak kulunun çene eti büyük olur, koç olacak kuzunun alın kemiği kabarık olur", denildiği gibiymiş o kulun. "Yürük atın işareti - gözü ve alındır", diye at hocaları boşuna söylemezler.

Tek kısarak olduğuna bakmadan, ailesinin kımızdan mahrum kalmasına da razı olup, sağdırtmadan kulunuyla boş bırakmış. Zira süte istediğince doyan kulunun kemikleri sağlam olup büyüyeceğini o çok iyi bilirdi. Tay çağında annesini emip büyümüş. O zamanlar atları daha tay çağından alıştırıp, gençler binerlermiş. Ancak Bekbolot kemikleri daha iri olsun diye yulur takmamış.

Böylece, sonra şöhretli Narbaş adına konmuş yürük tay çağında boynuna ukuruk takılıp, çelme atılıp, ilk kez yular takılıp alıştırılmış. Kuzu-oğlak, tay-tosun güden çoluk-çocuğun kendi aralarında tay yarışı, at yarışlarında tantanalı yürüyüşü olan, çaparsa ağız sert bu tayın dizginini çekemeyip, nice genç at çobanlarının kol kasları kasılmış.

Yaz-güz boyunca taşıt olarak binilip, ondan sonra çocukların köy-köy olarak gizlice düzenledikleri at yarışlarında biraz fazla koşturulup, kıştan zayıf çıkmış der: Ona rağmen bıştı olduğundan itibaren, o güz ve kış büyük atlarla birlikte koşurtmuş Bekbolot. Daha o zamanlar ilk beşe, ilk dörde giriyormuş.

Bekbolot Narbaş'ın yürük olacağından emin olup, ağanın atlarını bakmam deyip geri teslim edip, sabah-akşam o tek bıştısnı eğitip, tamamen onunla uğraşacak oldu. Büyük at hocaları denilen şahısları arayıp bulup, yürük at eğitmenin sırlarını öğrendi.

Çapıp koşturup, boşu boşuna fazla yormayıp, teri kuruyuncaya kadar ensesinden asılı bırakır. "İniş - at kolunu yorar, yokuş - at belini yorar" dediği at hocalarının öğüdünden sonra düzlük yerlerde azar azar dizginini bırakıverip, doludizgin koşurtup denerdi. İlkbaharda son yağan kara bırakır. Yumuşak kar karışık ayrık otundan otlayan atın karnı temizleneceğini duymuştu. Yazın ise derenin çimenine bırakır. Onun ise yürüğün içini dışını düzeltereğini iyi bilir. Sonbahara kadar semirtmeyip aynı düzende korur. Eğer biraz kilo alırsa bataklık otundan otlatıp, karnını temizletip, etini gevşetir. Toynağını yont-

ketse sazdağ çöp ottotup, için sürdürüp, etin boşotot. Tuyagin condurup, takay taka tüşürtkön çok. Sööktüü, çoñ at takasız bat taşırkap kaların eske tuttu. Narbaştı uşintip bapestep, köpçülük közünön okçun taptay baştağı deyt Bekbolot.

- Çoñ ene, emne için anı Narbaş dep ataşıptır?

- Ee, kulunum, men da Abılay tayakemden tak uşunday suroo suragam, al tügül öñü-tüsün, sımbatın suraganımda Abılay tayakemdin aytkanı tömönküçö.

"... Narbaş özü çoñ cılkı ele canıbar. Kacabagan, kara bayır kazan at ele, çirkin. Öñü kara boz-kök ele ürküngö çeyin. Kiyin, ürkündön kiyin körgönümdö ak aralap, kök temgil bolup kalgan eken, carıktık. Özü zor cılkı bolçu. Tuyagı cılkınıkinday tegerek emes, eşektiki sıyaktuu tultuguraak, süyrü. Közünün çarası çuñkur. Eegi şalpagayraak, cambaş uurçuktarı çıgıp turgan, koykoñ-dop, köp başın kötörböy ıldıyıraak tüz alıp cürgön, ança dele çubal kuyruk emes, orto kuyruk, kökülü kıskaraak, calı suydañ cılkı ele. Birok baskanda eki çatının ortosunan kişi ötüp ketkendey bar ele çirkin. Tumsuğu iyri, baş söögü uzun, çoñ bolgonduktan - baş tüspölü cılkınıkinan başkaçaraak bolup, nardıkına, töönükünö okşoşup turgandıktan Narbaş atalgan. Bul attı antip el koygon, sayapkerler koygon.

Oşo boydon Bekbolottun kök buudanı Narbaş atanıp, Cumgal, Koçkor, Narın, Atbaşı içinde, Kemin, Sarı-Özön Çüy boorunda, bıyagı Aktalaa, Toguztorodo, tıyagı Talas, Ketmentöbö, ar cağı Ancıyan, Aksuuda atagı çıgıp, neçen çoñ at çabıştarda aldına at salgan çok.

Abılay tayakem aytıp kalat azır da, ataktuu akın Togolok Moldonun "Buudan kök" degen ırı - tak oşo Bekbolottun Narbaşı cönündö cazılğan kazalır bayan dep.

"Bir kembagal cardının,
Calgız atı Buudan kök,
Kelişimdü tuğan kök.
Cakşı taptap eesi,
Saratanda suugan kök.

On eki kuyruk, kırk çalgın,
Kanat bolduñ Buudan kök.
Kembagalga kenç döölöt,
Sanat bolduñ buudan kök.
Kuu-kuu, Buudan kök,
Cay çildede suugan kök".

Calgız atın cön münbey, özünün alın eç bilbey, çabışka koşom, taptaym dep, bay-manaptardan şıldıñ kep, akaarat söz ugup cürgön Bekbolot Narbaştın arkası menen özünün da, atının da atı çıktı, el oozuna alınıp, kadirğa ilindi.

Akkan suu menen çıkkan çöptön başkaga zıyanı çok, al baygege kelgen maldı kembagaldarga soogatka tarkatıp berip turdu. Özü da malduu-canduu bolup tirdene baştağan.

Tak oşol uçurda zombuluk kabırğasına batkan el kozgolup, kötörlüdü. Uzun şırğıy kesip, uç kılışıp temirden, bakandardı uçtaşıp, nayza kılıp alışıp, soldattı közdöy bet alıp, can-cabıla cabışıp, bat atarga batınıp,

turup, asla nalsız bırakmadı. İri kemikli büyük at nalsız ayakları çabuk zedelenip kalacağını her zaman aklında tuttu. Narbaşı böylece üzerine titreyip, herkesin gözünden uzakta eğitmeye başlanmış Bekbolot.

- Büyük anne, neden ona Narbaş adını vermişler?

- Eh, yavrum, ben de Abılay dayımdan aynen böyle soru sormuştum, bir de üstüne rengi-başını, görünüşünü sorduğumda Abılay dayımın anlattıkları böyledir.

"... Narbaş kendisi kocaman yulkiydi, hayvancık. Yorulmayan, dayanıklı melez cins at idi, yazık. Rengi siyah doru idi "ürkün"e kadar. Sonraları "ürkünden" sonra gördüğümde ak çalıp, mavi benekli olmuşmuş, zavallı. Kendisi büyük bir attı. Toynağı atınki gibi yuvarlak değil, eşeğinki gibi biraz kabarık oval şekliydi. Göz yuvası çukur, çenesi sarkık gibi, kalça kemikleri çıkık, zarif bir şekilde kafasını fazla kaldırmayıp, biraz aşağı düz taşıyan, o kadar uzun gösterişli kuyruklu değil, orta kuyruklu, kâkülü daha biraz kısa, yelesi ipek gibi bir hayvandı. Ancak yürüdüğünde iki apış arasından kişi geçebilecek kadar vardı, yazık. Somağı eğri, kafa tası uzun, kocaman olduğundan - kafa yapısı atınkinden farklı olup, tek hörgüçlü deveninkine benzediğinden Narbaş adanmış. Bu adı ona halk vermiş., at hocaları vermiş.

Bundan böyle Bekbolot'un mavi küheylanı Narbaş adını alıp, Cumgal, Koçkor, Narın, Atbaşı içinde, Kemin, Sarı-Özön Çüy bağrında, bu tarafı Ak-Talaa, Toguz-Toro'ya, öteki tarafı Talas, Ketmen-Töbö, daha bir yandan Ancıyan, Ak-Su'ya şöhreti yayılıp, nice büyük at yarışlarında önüne at çıkarmamış.

Abılay dayım anlatır şimdilerde de, ünlü şair Togolo Moldo'nun "Buudan Kök" adlı şiiri - asıl o Bekbolot'un Narbaşı hakkında yazılan gazel-şiir öykü diye.

"Bir fukara fakirin,
Yalnız atı Buudan gök,
Gösterişli doğan gök.
İyi eğitip sahibi,
Yaz ortasında soğutulan gök.

On iki kuyruk, kırk kanat,
Kanat oldun Buudan gök.
Fukaraya hazine servet,
Sanat oldun Buudan gök.
Solgun renkli, Buudan gök,
Yaz sıcağında soğuyan gök".

Yalnız atını öylesine binmeyip, kendi haddini hiç bilmeyip, yarışa katarım, eğitim deyip, bey-ağalardan aşağılayıcı, hakaret söz işiten Bekbolot Narbaş'ın sayesinde kendinin de, atının da şöhreti çıkıp, halk dilinden düşmeyip, itibar kazandı.

Akan su ile, çıkan ottan başkasına zararı olmayan o, ödüle gelen malı fakir fukaraya sevap için dağıtıyordu. Kendisi de mal-mülklü olup, ayağa kalkmaya başladı.

İşte o zamanlar zorbalık camına tak eden halk harekete gelip, ayaklandı. Uzun sırk kesip, demirden uç yapıp, su sırklarından mızrak yapıp, askerlere karşı çıkıp, hep beraber kapışıp, hızlı atan tüfeklere cesaretle karşı göğüs gerip, direnir savaştılar. Tüfek, makineli

beş atarga bet alıp, çındap alar kağıştı. Mintik, pulemyot, zambirekçen orus padişa askerlerine kañçalık bet alıp betteşkeni menen turuştuk bere albay, eçen er kökürök azamattar okko uçup kırıldı. Cazalooçu otryaddar kozgoloŋgo katışpagan, tıñç catkan bala-bakıralardı, kempirçaldardı, katın-kalaçtardı kılıçtap, atkılöp kıra baştaştı. Mınday çoñ alaamatka çıday albay el Turpanga, Kakşaalga - Kıtayga ürkütü.

Oşol kıyın kezeñdi el kökürökkö catır kıldı. Ir kılbaştan muñ kıldı.

Miñdep-miñdep koy kaldı,
Koy aydağan boy kaldı.
Kardı salık bee kaldı.
Kaşañ baskan töö kaldı.
Mineerine unaa çok,
Kembagaldar cöö kaldı.
Soylottu soldat köp candı.
Köç cürö albay buydaldı,
Casalga menen üy kaldı.
Kindik kesip, kir cuugan,
Atameken cer kaldı.

Ükü tumar tağıngan,
Külük kaldı coldordo.
Üydögü zıynat ookat-can,
Mülk kaldı coldordo.
Uuk komdop, cük artkan,
Töölör kaldı coldordo.
Eñkeyip baskan cötölüp,
Karılar kaldı coldordo.
Ata-enesin taba albay,
Baldar kaldı coldordo...

Aşuusu biyik bel aşıp, ağımı katuu suu keçip, neçen alaamatka uçurap azgan-bezgen eldi Kıtay cerinde belden kar, ulugan boroon, kök caltır muz tosüp aldı. Tabıgattın bul kırsığına dele el turuştuk berip çıdayt ele, baarıdan da cergiliktüü töböldördün, baylardın kordoosu canga battı. Alar ürküp kelgenderdin cıltrırgan buyumdarın, maldarın taloonçuluk menen talap alıp turuştı. El kırılıp kalaarına az kaldı.

- Çoñ ene, uşunun baarı çımbı?

- Çındığı çım. Al azap-tozoktu öz başıman keçirgen karılar azır da arabızda. Abılay tayakem, oşo Turpanda cürgöndö akın Isak Şaybek uulu "Kayran el" degen kasal-dastanın cazganın, anı el oşondo ele koşok katarı oozdon-oozgo ötkörüp aytıp cürüşkөнүн aytıp kalat. Al ır dastandı uşu azır da sabatsız karılar cat bilet, al tögül kıyinki ele biz da catka bilebiz.

Cuurkan, töşök kaltırbay,
Baarın sattı, kayran el.
İçegi menen bışırıp,
Karın sattı, kayran el.
Kazan-ayak, tabaktar,
Übün sattı, kayran el.
Çıçırganak kazışıp,
Tübün sattı, kayran el.
Kımız, bozo açıtkan,

tüfek, toplu padişah askerlerine ne kadar direnip savaşmalarına rağmen, fazla dayanamayıp, nice cesur yiğitler kurşuna dizilip kırıldılar. Cezalandırıcı müfrezeler ayaklanmaya katılmayan, günahsız çoluk-çocuğu, ihtiyar kadın erkekleri, kadın milletini kılıçlayıp, kurşuna dizip katletmeye başladılar. Böyle büyük bir felakete dayanamayıp halk Turfan'a, Kakşaal'a - Çin'e telaşla kaçmaya başlar:

İşte o zor günler halk beyninde kazıldı. Şiir kılmayıp, dert kıldı.

Binlerce koyun kaldı,
Koyun süren boy kaldı.
Karnı sarkık kısarak kaldı,
Tembel yürüyen deve kaldı.
Binmek için binek yok,
Fukaralar yaya kaldı.
Yeri boylattı asker çok canı.
Göç yürüyemeyip şaşırdı,
Süslü-püslü ev kaldı.
Göbek kesip, kirini yıkayan,
Ana vatan yer kaldı.

Puhu tüyünden muska takan,
Yürük at kaldı yollarda.
Evdeki ziynet, eşya mülk,
Canlar kaldı yollarda.
Uuk bağlayıp, yük yükleyen,
Develer kaldı yollarda.
Eğilip yürüyen öksürüp,
İhtiyarlar kaldı yollarda.
Anne babasını bulamayıp,
Çocuklar kaldı yollarda...

Geçidi yüksek tepelerden geçip, akımı sert su geçip, nice felaketlere uğrayıp, azmış-bezmiş halkı Çin topraklarında bele kadar yağın kar, uluyan fırtına, masmavi parlayan buz karşıladı. Tabiatın bu felaketine de halk direniş gösterip dayanabilirdi, hepsinden daha çok yerel hükümetin, ağaların hakir görmeleri, azabı canlarına battı. Onlar kaçıp gelenlerin göze batan eşyalarını, mallarını yağmalayıp talan ediyorlardı. Halk katliam olmaksızın zor kurtuldu.

- Büyük anne, bunların hepsi gerçek mi?

- Gerçek olmasına gerçek. O eziyeti, cehennem azabını yaşayan ihtiyarlar şu anda da aramızda. Abılay dayım, Turpan'da iken şair Isak Şaybek oğlu "Kayran el" adlı gazel-destanını yazdığını, onu halk daha o zamanlar ağıt gibi ağızdan ağza dolaştırıp söylediklerinden bahsedirdi. O şiir destanı şu anda da işte o okur yazarı olmayan cahil ihtiyarlar ezberle bilirler, hatta sonraki nesil biz bile ezberle biliriz.

Yorgan, döşek bırakmayıp,
Hepsini sattı, zavallı millet.
Bağırsak ile pişirip,
Karın sattı zavallı millet.
Kazan-tabak, kapkacak,
Mücevheratını sattı, zavallı millet.
Cırganak otu kazıtıp,
Dibini sattı, zavallı millet.
Kımız, boza mayalayan,

Kübün sattı, kayran el.
Tentip cürüp tuş-tuşka,
Ubara boldu, kayran el.
Kurcun salıp moynuna,
Dubana boldu, kayran el.
Eki seer teşikke,
Atın sattı kayran el.
Kıtay bayı zalimge,
Kızın sattı, kayran el.

Tak uşunday bolgon kayran el. Alaamattuu al kündördün kaygısın ayta berse tügönbös. Uлуу Oktyabr' revolyutsiyası gana bizdin kayran eldi kırılıp çok boluudan saktap kaldı. Mintip, oşol bir kezde mal-mülkün tügül, çıraktay süygön öz kızın argasız satuuga macbur bolgon kayran eldin ukum-tukumunu ösüp-önüp, cırgal turmuşta beypil çaşap catabız.

Oşo Ürkündö mal-canınan coldo ayrılgan Bekbolot da calgız mingiçi Narbaşy menen Turpanga tuugan-tuuşkandarı menen samsıp arañ cetti. Ölböstün künün körüp, eptep ookat ötkörüp cürgön kündördün birinde anın kelişimdüü atının simbatın, ataktuu külük degen ayıñın ukkan cergiliktüü uygur bay - soodageri Narbaşka kardar tüştü deyt.

Açarçılıktan tuugan-tuuşkandarı bir çetinen ölö baştaganına öksüp, kalgan tirüülörünö kantip arga tabaarın bilbey, canınday körgön calgız atın, anın isimin el oozuna aldırğan, al turgay murda biraz maldanuuga, tuugan-tuuşkandarına karalaşuuga sebep bolup cürgön Narbaştı içinen sızdap satuuga macbur boldu. Atın baası, cana ırda aytilganday, eki seer turganda, seer degen Kıtaydın kümüş tıyın akçası, anın Narbaşına cüz seer bereyin dep-tir uygur soodageri.

Al kezde bardık baylar sıyaktuu, kıtay bayları da, cakşı at, kıraan kuş, suluu kız menen abroyun kötörügö, atagın çıgaruuga arakettenişçü tura. Oşon üçün külük attı, kıraan kuştı, suluu kızdı satıp aluuga, anıy dese, macburlap tartıp aluuga çeyin barışçu. "Coordun çayın cakır bilet, çokçuluk çayın bakır bilet" emespi. Bekbolot Narbaştı satuuga makul boluptur.

Oşondo uygur soodager Narbaştı kantip taptaym, kantip suutam dep uçkay suragan eken.

- Terin alıstan barıp alambı, cakından alambı?
- Alıstan barıp, çömültüp al, - dedi Bekbolot.

Kalğanın özüm bilem, kol aldımday sayapkerim bilet degençelik kılıp, Narbaştı ceteletip kete turgan bolgondo, kulununan üyür algan, sılap-sıypaganına, azdektep ardaktaganına köngön eesinen acırap catkanday Narbaştın közündö çaş tegerenip turdu deyt. Oşondo Bekbolottun kañırığı tütöp, közünö çaş tegerenip, carıktık malda emne ayıp, bul adamdar asıl maldı kor kılbasın dep, özünün kanday suutkanın, taptaganın, bakkanın tügöl ayıp berdi:

- Bul asıl maldı argasızdan satıp oturam, baybaça. Kir kol tiygizçü cılkı emes ele, canıbar. Ayla kança, satıp algan soñ mal seniki. Asıl maldı asıray bilgen oñ. Mına silerdin cılkı kütkönüñördü baamdap kördüm. Cıлуу sarayga kün-tünü karmayt ekensiñer. Calañ cem menen. Bul toonun malı, toodo çoñoygon, toodo cetilgen.

Küpünü sattı, zavallı millet.
Başiboş dolaşıp her yerde,
Boşa uğraştı, zavallı millet.
Heybe asıp boynuna,
Dilenci oldu, zavallı millet.
İki seer delik için,
Atını sattı, zavallı millet.
Çin ağası zalime,
Kızını sattı, zavallı millet.

İşte böyle olmuştu zavallı millet. Felaketli o günlerin üzüntüsünü anlatıp bitiremezsin. Ancak Büyük Ekim İnkılabı bizim zavallı milleti soykırım olmaktan kurtardı. Böylece, o günlerde değil mal-mülkünü, kızını bile çaresizlikten satmaya mecbur olan zavallı halkın nesli artıp, gelişip-büyüyüp, huzurlu bir hayatta rahat bir şekilde yaşıyoruz.

İşte o Ürkün'de mallarından yolda ayrılan Bekbolot da bir tek bineği Narbaş'ıyla Turpan'a akraba-ahbablarıyla ardi-sıra zar-zor ulaşır. Ölme canım ölme deyip, güç bela dirlik geçirdikleri günlerin birinde onun gösterişli atının şanını, ünlü yürük şöhretini duyan yerel Uygur zengini - tüccarı Narbaş'ı isteyip gelirmiş.

Açlıktan akraba-ahbabları arka arkaya ölmeye başlamasına çok üzülen, hayatta kalanlarına nasıl bir çare bulacağını bilemeyip, canı gibi seven biricik atını, onun ismini halka tanıtan, hatta önceleri biraz hayvan sahibi olmasına, akraba-ahbablarına bakmasına sebep olan Narbaş'ı içi kan ağlasa da satmaya mecbur kaldı. Atın değeri demin de şiirde söylendiği gibi, iki seer iken, seer bu Çinlerin gümüş kurus parasıdır; onun Narbaş'ı için yüz seer vermek istemiş Uygur tüccarı.

O zamanlar bütün ağalar gibi, Çin ağaları dahi iyi at, alıcı kuş, güzel kızlarla itibarını yükseltmeye, şöhret kazanmaya çalışırlarmış meğer. O yüzden yürük atı, alıcı kuşu, güzel kıızı satın almaya, hayır derse, zorla elinden almaya kadar giderlermiş. "Berenin hâlinde fakir anlar; yokluk hâlinde bakır anlar" değil midir. Bekbolot Narbaş'ı satmaya razı olmuş.

O zaman Uygur tüccarı Narbaş'ı nasıl eğitim, nasıl soğuturum diye yarım ağız sormuş.

- Terini uzun süre sonra mı alırım, kısa süre sonra mı alırım?

- Uzunca gittikten sonra, ıslatarak al, - dedi Bekbolot.

Gerisini kendim bilirim, emrimdeki at hocası bilir demişçesine, Narbaş'ı yedekleterek gidecek olduğunda, kulun çağından alışmış, sevip okşamasına, üzerine titreyip el üstünde bakmasına alışan sahibinden ayrılıyorymuş gibi Narbaş'ın gözüne yaşlar dolmuş. O zaman Bekbolot'un içi kan ağlayıp, göz yaşı damlayıp, yazık hayvanın ne günahı var, bu insanlar asil hayvanı hor kılmasınlar diyerek, kendinin nasıl terini soğuttuğunu, eğittiğini, baktığını birer birer anlatır:

- Bu asil hayvanı çaresizlikten satıyorum, bayım. Kir el değdirecek at değildi, hayvancık. Ne yapabilirim ki, satın aldıktan sonra mal senindir. Asil hayvana bakabilmek önemlidir. İşte sizin hayvana bakış tarzınızı görüp öğrendim. Gece-gündüz sıcak ahırda tutuyormuşsunuz. Sırf yem vererek. Bu dağın hayvanıdır, dağda büyüdü, dağda yetişti. Fıskırıp esen seher yelini, ayrık otlu merayı,

Arkırağan aydıñ sızırım celdi, betegelüü şiberdi, möltür bulak suunu cakşı köröt. Eger, Narbaşı urunam, külökkö çabam deseñ, anı elkin karma. Şaldırağan kulpululu temir kişen salgandı mınday koy, astı çidirlep tuşatpa. Elkin çılıbrın uzun süyrötüp boş koy. Tegerenip ottop, özü dele ketpeyt. Butuna cem tüşüp, aksabasıñ deseñ, cemdi beş koçuştan aşırba. Kurgak çöptü çaktap ber. Narbaşı çoñ cılkı, astı butunan taka üzbö, tuyagı ketilbesin. Uşu. Maga emi Narbaşı menen koştosup aluuga uruksat ber, baybaça, - dep Bekbolot Narbaştın cal kökülün sıypap, mañdayın sılap, kadimkidey süylöşköñ deşet.

- Koş, Narbaş, asılım. Mal degen atñ bolboso, maga sen bir boordoy bolup kalgansıñ. "Öydö çıksam öbö, ıldıy tüşsöm cölök" bolup turçu eleñ. Tagdırdın cazmışı, kalk başına tüşköñ karan tün meni senden ayırıp olturat. Keçir, mendey pendeni.

Narbaştın közündö aylangan çaştı köpkö tiktep tura albay kañırığı tütöp köz çaşın sürtüp, şılıkya canınan basıp ketiptir. Attardın dübürtü alistaganda öksüp, öksüp bir top ıylaptır Bekbolot.

"Narbaşı cüz seerge satıp ciberdi", - degen kabardı ukkan manap Kökümbay Bekbolottu özünün örgösünö çakırtıp ciberiptir. Kökümbay ürkündön murda Cumgaldı biylegen azılıu kamandardın biri, murda neçen araga adam salıp, özü da barıp: "Köz akım bar, uşu Narbaşı maga bergin, satkım" dep Bekbolotko neçen akidey asılğan. Birok tigi da: "Uşu bir kıl kuyruktu maga iraa körüp koyuñuzçu", - dep inabay cürgön. Anın üstünö Narbaş Bekbolottun külüğü atalıp ketkendikten Kökümbay anı zorduktap tartıp aluudan elden çoçulaçu. Üyür-üyür cılkı berip satıp alayın degenine da Bekbolot köñböy koygon.

- İi, Narbaşı sattıñı? - dep Kökümbay Bekbolottu közünön çaarın çigara akıraya tiktedi.

- Sattım, Kökö argasız. Tuugan-tuuşkandarım açkadan kırılıp kalçuday, - dedi Bekbolot.

- Eey, Bekbolot, tatıyañdı koysoñçu! Kırk kün kıyamat bolso da, alladan acal cetpey, kişi ölböyt. Kana, özüñün ölgönüñ. Düynögö kızkıttım debeysiñbi?!

- Anday emes, Kökö. Oşo düynönü sandığıma salıp alsam, aram bolsun. Tuugandarga kıyıran kılıp saap içip turganga mayda candık - koy-eçki satıp berdim.

- Ee, koysoñçu bolbogon kepti. Oşonu menen ele tuugandarıñdın canı kalat beken?!

- Kör ookatın eptep ötkörüp tursunçu dep satuuga argasız boldum, Kökö. Bayağı buçuk Bekbolot bir kıl kuyruğun ayap tuugandarın kırıp alıptır degen tokonnaalat kepten korktum, Kökö.

- İi, de buçuktuguñdu emi bildiñbi. A sen murda emne esirip cürdüñ? Narbaş degen eldin atı, kırgızdın atı, anı sen kayaktağı bir sarttın soodagerine satıp. Anı özübüz dele alat elek go. Ce maga sat dep aytkan çok belem.

- Aytkansız, Kökö. Birok siz anı Cumgaldı - Ata konušta cürgöndö aytkansız. Mintip Turpanda - Kıtayda aç-cılañaç tentip kalaarıñızdı kaydan bildik. Argasızdan dedim go, Kökö.

- Argasızdan deçi, - Kökümbay Bekbolottu keketip-mokotup kirdi. - Anday ele argañ tügönüp kalsa, bıyaktığı cakşılar menen bir ooz ariyet kılıp akıldaşpaysıñbi,

duru pınar suyunu sever. Eger, Narbaşı kullanmak, at yarışlarında koşturmak istersen, onu serbest tut. Şakırdayan kilitli demir kösteği şöyle bırak, asla köstekletip bağlatma. Tek dizginini uzun bırakıp sürükletip serbest bırak. dönüp dolaşıp otlayıp, kendisi de gitmez. Bacağına yem düşüp, aksamasını istemiyorsan, yemi beş avuçtan fazla verme. Kurumuş otu ölçüsüyle ver. Narbaşı büyük attır, asla ayağından nalı eksik etme, toynağı zedelenmesin. İşte bu kadar. Bana şimdi Narbaşıyla vedalaşmaya izin ver, bayım, diye Bekbolot Narbaş'ın yele kakülünden, alnından okşayıp, hakikaten konuşmuş derler.

- Elveda, Narbaş, kıymetlim. Hayvan adın olmazsa, bana sen bağrım kardeşim gibi oldun. "Yokuşa çıkarsam destek, aşağı inersen dayanak" olurdu. Kaderin cilvesi, halk başına gelen felaket beni senden ayırıyor. Affet, benim gibi bendeyi.

Narbaş'ın gözündeki yaşı uzun-uzun bakamayıp, yüreği kan ağlayıp, göz yaşını silip, gevşeyip yanından uzaklaşmış. Atların ayak sesleri uzaklaştığında hiçkıracıya bir ağlamış Bekbolot.

"Narbaşı yüz seere sattı", haberini duyan ağa Kökümbay Bekbolot'u kendi karargâhına çağırılmış. Kökümbay, ürkünden önce Cumgal'ı yöneten dişli domuzların biri, önceleri defalarca aracı gönderip, kendisi de gidip: "Göz hakkım var, şu Narbaşı bana ver, sat" diye Bekbolot'a defalarca kene gibi yapışmıştı. Ancak öteki de: "Şu kıl kuyruğu bana bağışlayınız" diyerek ikna olmuyordu. Üstelik Narbaş Bekbolot'un küheylanı olarak tanıdığı için Kökümbay ona zorla el koymaktan halktan çekinirdi. Süri-süri at verip satın alayım demesine de Bekbolot razı olmamıştı.

- E-e, Narbaşı sattın mı? diye Kökümbay Bekbolot'a baktığında öfkeden gözleri jal taşı gibi açıldı.

- Sattım, Kökö, çaresiz. Akraba-ahbabım aklıktan kırılacak neredeyse, dedi Bekbolot.

- He-ey, Bekbolot, bırak masal anlatmayı! Kırk gün kıyamet kopsa da, Allah'tan ecel gelmeden kişi ölmez. Hani, senin öldüğün. Servete aldandım desen e?!

- Öyle değil, Kökö. O serveti sandığıma salıp aldıysam, haram olsun. akrabalara kıyıran yapıp sağıp içmeleri için küçük baş hayvan - koyun-keçi satın alıp verdim.

- Yapma, bırak şu masalı. Ne, onunla akrabalarının canı esen kalır mıymış?!

- Dirliklerini bir şekilde geçirsinler diye satmaya mecbur kaldım, Kökö. İşte kısa burunlu Bekbolot bir kıl kuyruğunu esirgeyip sülalesinin kırılmasına neden olmuş gibi lanet sözlerden korktum, Kökö.

- Öyle mi, kısa burunlu olduğunun şimdi mi farkına vardın. Sen önceleri niye kuduruyordun? Narbaş halkın atı, Kırgız'ın atı, onu sen tâ Sart'ın bir tüccarına satıp. Onu kendimiz de almaz mıydık. Yoksa bana sat diye söylememiş miydin.

- Söylemiştiniz, Kökö. Ancak siz onu Cumgal'da - Ana Vatandayken söylemiştiniz. Böylece, Turpan'da - Çin'de aç ve çıplak başıboş dolaşıp kalacağımızı nereden bildik ki. çaresizlikten dedim ya, Kökö.

- Demek çaresizlikten de, - Kökümbay Bekbolot'a öfke kusup, itip-kakmaya başladı. - O kadar çaresiz kaldıysan, buradaki iyilerle bir akıl danışsaydın, anlaş-

makuldaşpaysıfı. Ey, aram, ziliñ kara taman da, bol-boso külük at, algır kuş, suluu kız eldiki bolot. Eldiki!

- Oşo el dep, oşo el toyunbasa da, ança-mınça topuk kılıp tursun dep sattım go, Narbaştı. Bolboso kir kolgo karmatçu mal bele?!

Bul söz Kökümbaydın çuçuğuna cetti. Bet cündörü tüktöyüp ogo beter zaarı çıktı.

- Kir kol deyt! Ata körü, caman. Zamandın gana çaypalıp turganı. Bolboso kazıkka kerdirip, çıçırkanakka bölötsö bolot ele. Zamandın gana çaypalıp turganı! Ee, caman, "külük at, kıraan kuş, suluu kız - eldiki", - dep kakşap olturam saga.

Başınan cakşılar dep koyçu bay-manaptarga öydö karap könbögön Bekbolot emi dele kayaşa ayta algan çok. Birok Kökümbaydın "Zamandın gana çaypalıp turganı" dep kayra-kayra kaytalaganınan, sözdün oñu kelip kalğandıktan oyundagısın aytıp saldı:

- Siz, Kökö, eñ tuura ayttıñız cana. "Cakşı at, kıraan kuş, suluu kız eldiki" dep. Birok arga ketkenden ayrılıp oturbayızbalı alardan. Mına men tügül, siz dele Kara şumkardı cüz seerge sattı dep uktuk. Ukkan kulakta ayıp çok.

- Ee, caman, Kara Şumkarga dootaydın özü, oyozdun çoñu, ökürügdün açandığı kadir salıp, tamırılaşı dep tartuu tartıp cüz seer apkeliptir. Satıp iyüü degen başka, tartuu degen başka. Sen camandın çolok akılı anın cayın bilüügö cetebi?!

- Oşo çolok akılıbız menen kolubuzdagıdan ayrılıp oturbayızbalı, Kökö, - dep Bekbolot aldırtan kakşıktap soktu Kökümbaydı.

Çalma ırıtıp aldırtan sokkon sözgö başınan ele ayar, özü da usta Kökümbay "oşo çolok akılıbız menen kolubuzdagıdan acırıp olturbayızbalı" - degen söz aga ayılğanın, Bekbolot oşonusu menen "men go tuugandarımı açtan saktap kaluuga Narbaştı sattım, a sen emnege koluñda mal-mülküñ bar turup Kara Şumkardı cüz seerge berip iydiñ" degenin ayttırbay bildi.

- Naalat! Çık eşikke. Zamandın gana çaypalıp turganı bolboso... Zaman oñolor, oşondo köröbüz, munun kör kakşıklıdığın! - dep Kökümbay zirkiredi.

- İlayım ele zaman oñolso eken! - dep Bekbolot eşikke çıgıp ketti deyt.

Zaman çınında ele oñoldu! Birok zaman Kökümbaylarga okşogon bay-manaptarga emes, Bekbolotko okşogon ak niyet kedey-kembagaldarga oñoldu. Padişah Nikolay taktan kulaptır, töñkörüş boluptur, uruyat zaman ornoptur degen kabardı uguşup Turpan, Kakşaalga kaçıp tentirep cürgön el cöö-calañdap, aç-cılañaçtıgına karabay kün-tündöp col basıp tuugan cerge, askar tooluu Alatoogo kayra köçüp cönöştü. El menen koşo Bekbolot da aman kalğan tuugan-tuuşkandarı menen bir-eki candıktarın aydap kündöp-tündöp, neçen biyik bel-belesterdi aşıp, agımı katuu suulardı keçip, bardık azap-tozoktorgo kayıl bolup tuugan cerdi köksöo küçtürünö küç, demderine dem berip murdağı Ata curttarına kaytıp kelişiptir.

< ... >

maya varsaydın. Hey, haram, kanında var fukaralık, yoksa yürük at, alıcı kuş, güzel kızlar milletindir. Milletin!

- İşte o millet için, o millet doymasa da, ağzına bir şey alıp, biraz kanaat etsin diye satmadım mı, Narbaştı. Yoksa pis ellere verecek hayvan mıydı?!

Bu söz Kökümbay'ın iliğine işledi. Yüzünüñ tüyleri ürperip, daha beter gözleri çakmak çakmak oldu.

- Pis el diyor! Eşek sıpası, baldırı çıplak. Zamanın dalgalanıyor olmasaydı... Yoksa çarmiha gerdirip, cırganak otuna bağlattırardım. Zaman dalgalanıyor olmasaydı! He-e, baldırı çıplak, "yürük at, alıcı kuş, güzel kız - milletindir", diye sana dilimde tüy bitti.

Eskiden beri iyiler denilen zengin beylere, ağalara dik bakıp alışmamış Bekbolot şimdi de karşı dil uzatmadı. Ancak Kökümbay'ın "Zaman keşke dalgalanıyor olmasaydı" diye tekrar-tekrar söylemesinden, sözün de tam sırası geldiğinden aklındakileri söyleyiverdi:

- Siz, Kökö, çok doğru söylediniz demin. "İyi at, alıcı kuş, güzel kız milletindir" diye. Ancak çare tükendiği için ayrılmak zorunda kalmıyor muyuz onlardan. İşte ben değil, sizin de Kara şahini yüz seere sattığınızı duyduk. İştiten kulakta günah yoktur.

- Hey, baldırı çıplak, Kara şahine dootayın kendisi, eyaletin büyüğü, bölgenin kaymakamı kendisi hatır sorup, kandaşı diye hediye olarak yüz seer getirmiş. Satmak başka, hediye etmek başkadır. Sen baldırı çıplağın kısa aklı onun farkını anlamaya yeter miydi?!

- İşte o kısa aklımızla elimizdekenden olmuyor muyuz zaten, Kökö, diye Bekbolot üstü kapalı olarak istihzayı patlattı Kökümbay'a.

Çelme atıp gizlice sokan söze baştan çok uyanık, kendisi de ustası olan Kökümbay "işte o kısa aklımızla elimizdekenden olmuyor muyuz" dediği ona söylendiğini, Bekbolot bununla "bense akrabalarımı aklıktan kurtarmak için Narbaştı sattım, ya sen neden elinde avcunda mal-mülkün var iken Kara Şahini yüz seere sattın" dediğini söylettirmeden anladı.

- Lanet olası! Çık dışarı. Zaman böyle dalgalanmasaydı... Zaman da düzelecektir; o zaman göreceğiz, bunun istihzasını! Diye Kökümbay öfkeden tir-tir titredi.

- İnşallah zaman düzelsin! Diye Bekbolot dışarı çıkıp gitmiş.

Zaman gerçekten de düzeldi! Ancak zaman Kökümbay gibi zenginler için değil, Bekbolot gibi iyi niyetli fakir fukara için düzeldi. Padişah Nikolay tahttan indirilmiş, devrim olmuş, hürriyet zaman kurulmuş denilen haberi duyup Turpan, Kakşaal'a kaçıp, bezip giden halk yayan yapıldak, aç ve çıplak olmasına rağmen doğum yerine, koca dağlı Ala-Dağ'a geri göç edip gelmeye başladılar. Halkla birlikte Bekbolot da hayatta kalan akrabababıyla bir iki hayvanlarını sürüp, gece gündüz demeden, nice yüksek dağları taşları aşıp, akımı sert suları geçip, bütün azap ve eziyetlere katlanarak Ana vatanına olan özlem güçlerine güç, kuvvetlerine kuvvet katıp, önceki ana vatanlarına geri dönmüşler.

< ... >